

Kábítószer-kereskedelem és droghasználat alakulása a COVID-19 pandémiás időszakban

BARÁTH NOÉMI EMŐKE

Absztrakt: Mindenki számára megterhelő időszak a 2020-as év a világszinten elterjedt COVID-19 járvány miatt. Alaposan igénybe veszi az egyén mentális és egészségügyi állapotát és szocióökonómiai hatása sem elhanyagolható. A tanulmány megvizsgálja, hogy miként alakult a kábítószer-használat ebben a kritikus időszakban és milyen módon alakították és biztosították a kábítószer-kereskedők a piac ellátását. Kirajzolódik egy növekvő szerfogyasztás a vizsgált személyek körében. A kábítószer-kereskedelem nem torpant meg, alkalmazkodott a kialakult helyzethez, ezt bizonyítják a rendőrségi rajtaütések, melyek során jelentős csempész szállítmányokat foglaltak le a nyomozók.

Kulcsszavak: koronavírus-járvány, pandémia, pszichoaktív szerhasználat, kábítószer-fogyasztás, kábítószer-kereskedelem

Világjárvány hatása

Megjelent az EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) 2020. évi jelentése, mely során a szervezet igazgatója, Alexis Goosdeel kifejtette: „A COVID-19 világjárvány közvetlenül zavart okozott a kábítószer-használat, a kiskereskedelmi kínálat és a szolgáltatások területén, és rávilágított a kábítószer-használók speciális szükségleteire. A világjárvány hosszú távú hatását a későbbiekben kell értékelni, ugyanakkor rövid távon már érzékelhetőek változások, ideértve a digitális technológiák használata iránti érdeklődés fokozódását a kábítószerpiacon, valamint a kábítószerfüggők kezelése terén egészségügyi megoldások tekintetében tapasztalható innovációt. Ugyanakkor oda kell figyelniük arra, hogy amint a válság gazdasági kihatásai érvényesülni fognak, közösségeink egyes tagjai kiszolgáltatottabbá válhatnak a kábítószer-problémákkal és a kábítószerpiaci részvétellel szemben, ami nagyobb nyomás alá helyezheti a már eleve megfeszítetten dolgozó szolgáltatókat. Ezért elengedhetetlen, hogy gyorsan cselekedjünk a gyorsan változó helyzetből adódóan esetlegesen felmerülő új fenyegetések azonosítása és kezelése érdekében” (EU Drug Markets: Impact of COVID-19, 2020).

A jelenleg is tartó egészségügyi járvány váratlan megjelenése miatt nem csak egészségügyi, hanem mentális következményekkel is járnak. Az egyénben megjelenő szorongás (Taylor 2004, Taylor 2019), félelem és aggodalom fokozódhat (Asmundson, Taylor 2020, Roy et al.

2020). Ennek hatására a kábítószer használók is fokozottan veszélyeztetve vannak. Ráadásul a karantén pszichológiai hatása számos mentális egészségi problémát súlyosbíthat (Zaami et al., 2020). A függőségi hajlam és az említett feszültségi körülmények negatívan befolyásolják a pszichofizikai jólétet. A mentális egészségi állapot szempontjából a fő pszichológiai kockázat a magas stressz és szorongás (Sin et al., 2020). A drogpiacon a kannabisz kereslet nőtt az első negyedév felében, amely valószínűleg annak köszönhető, hogy ez is egy stresszoldási és megküzdési eszköz volt az egyének számára (Groshkova et. al 2020).

Hazánkban az új pszichoaktív anyagokat fogyasztók jellemzően hátrányos helyzetűek. Ők kiemelten veszélyeztetve vannak, akik között ez a típusú kábítószerfogyasztás nagyon elterjedt (Szécsi és Sik, 2016). Erre enged következtetni a jelenleg is emberéleteket követelő „bika” drog fogyasztás is. A kutatások még folyamatban vannak, ám a már elérhető eredmények közül látható, hogy a pandémiás időszak alatt növekedett a kábítószerhasználat. LeNave (2020) ismertetése szerint - egy amerikai kutatás eredménye alapján - kirajzolódik, hogy a megkérdezettek 55%-nál növekedett az elmúlt hónapokban az alkoholfogyasztás, ami 18%-os növekedést jelent a korábbi időszakhoz képest, valamint 36%-kal nőtt a tiltott kábítószeresek fogyasztása. A felmérés eredményei azt mutatják, hogy sok ember fordulhat kábítószerhez és alkoholhoz, hogy megbirkózzon a koronavírus okozta nyomással. A válaszadók 88%-a nyúlt alkoholhoz, 37%-a marihuánához, vényköteles opioidokhoz 15%-uk, „benzókhoz” 11%-uk, kokainhoz 9%-uk. A szenvedélybetegségek támogatására és a segítő szolgáltatások által nyújtott segítség megerősítésére minden eddiginél nagyobb szükség van, annak ellenére, hogy személyes részvétellel nem tudnak megvalósulni az egyéni és csoportos tanácsadások, ülések. Számos gyógyulástámogató csoport költöztette az üléseket online platformokra. A COVID-19 után az Egyesült Nemzetek Szövetségének valószínűleg fel kell hívnia a figyelmét azokra az amerikaiak millióira, akiknél fokozódó vagy kialakuló kábítószerfüggőség lett a meghatározó megküzdési stratégiája a járvány során (LeNave, im.).

A járvány és a szerhasználat együttes hatásai

A járványügyi helyzet kezelése során számos országban kijárási tilalmat rendeltek el. A Kábítószer és Kábítószerfüggőség Európai Megfigyelőközpontja olyan félelmet is megfogalmazott, amely szerint a kijárási korlátozások rákényszerítik a kábítószerterjesztőket, hogy új, innovatív kábítószer-terjesztési modelleket és útvonalakat dolgozzanak ki, ennek következtében a nyomozóhatásnak további kihívásokat fog jelenteni a jövőben ezek felderítése.

A kábítószerfogyasztók körében igen magas a krónikus betegségek előfordulása, különösképpen a légúti betegségek jelentenek komoly veszélyt rájuk. Palmer és munkatársai (2012) vizsgálatai alapján ismerté vált, hogy a krónikus osbstruktív légúti betegségek (COPD) és az asztma megbetegedések magas arányban érinti a szerhasználókat, amelyek közül magas kockázati tényezőnek minősül a heroin és a crack elszívása. Az intravénás szerhasználók és kokain- használók körében magas az ún. kardiovaszkuláris betegségek, mint például: magas

vérnyomás, különböző típusú szívbetegségek, érbetegségek (Thylstrup et al., 2015, Schwartz et al., 2010). A COVID-19 vírus okozta tüdőgyulladás veszélyt jelent továbbá a mentanfetamin használókra is, mivel ez a kábítószer hatásmechanizmusát tekintve összehúzza az ereket és ez tüdő károsodáshoz vezethet (Sacerdote, 2006). Továbbá, a szerhasználóknak járulékos függőségeik vannak, amelyek között meg kell említeni a dohányzást, alkoholfogyasztást is, amelyek szintén immunrendszeri gyengeséghez járulhatnak hozzá. Az Amerikai Egyesült Államokban az Amerikai Orvosi Szövetség (AMA) növekvő opioid-túladagolásokról számol be.

A kábítószer kereskedők szem előtt tartva és kihasználva a különböző jogszabályokat hamis tanúsítványokat, gépjárműveket és munkaruhákat használtak fel, hogy élelmiszer-szállítóknak vagy más a törvény által meghatározott munkavállalónak tűnjenek és így szállították a kábítószereket (Pattison és O'Brien, 2020). A csempészútvonalak is újra rajzolódnak, mivel a légi forgalom minimálisra csökkent, maradtak a vízi úton szállított kábítószerek (UNODC (2020) a korábban említett szárazföldi szállítmányozáson kívül.

A szenvedélybetegekkel foglalkozó szervezeteknek is alkalmazkodniuk kellett a pandémiás helyzet okozta kihívásokhoz. Erre vonatkozóan kevés adat áll még rendelkezésünkre, amelyre hivatkozhatunk. Ismeretes, hogy a szolgáltatók az online térbe helyezték át működésüket, amely a kliensekkel való munkát diverzifikálta. Sok esetben digitális szakadék keletkezett és nehezítette az „ellátást” (Madácsy, 2020), mivel számos szerhasználó hátrányos helyzetű és nem rendelkezik megfelelő digitális infrastruktúrával.

Kábítószerek és a kereslet-kínálat alakulása

Általában véve a korlátozások és lezárások a bűnözés csökkenését hozták magukkal Európában, a kábítószer-kereskedelemre vonatkoztatva azonban ez korlátozottan igaz. A dán, a finn, a francia és a svéd hatóságok növekedésről számoltak be. Ausztriában és Portugáliában azonban inkább csökkenés vagy stagnálás figyelhető meg (europeandatajournalism.eu).

A járványügyi időszak alatt az online és a dark webes kereskedelem megélénkült a kábítószerfogyasztók és terjesztők körében. A fizetőeszközök között megjelent a kripto-valuta. 2020 első három hónapjában a kannabisz online értékesítése 27 százalékkal nőtt. A kisebb mennyiségű eladások száma növekedett, a nagyobbaké pedig csökkent, olvasható az EMCDDA összesítésében. Az Europol megállapította, hogy „a COVID-19-világjárvány rávilágított arra a lehetőségre, hogy az EU ügynökségei, a nemzeti hatóságok és a tudományos körök ezen a területen több közös kutatási tevékenységet kellene folytassanak”.

A holland piacon az árak csökkenése figyelhető meg. Magyarországon és Ausztriában, továbbá Csehországban nem érzékelhető a COVID-19 hatása az árak tekintetében, míg a szomszédos Romániában és Horvátországban az árak növekedése figyelhető meg, az EMCDDA felmérése szerint, az alábbi ábra alapján.

	Nincs változás	Kevesebb mint 20 százalék	Több mint 20 százalék
Kannabisz (növény)	Ausztria, Csehország, Magyarország, Svédország	Belgium, Horvátország, Ciprus, Finnország, Lengyelország, Románia, Spanyolország	Franciaország, Norvégia
Kannabisz (gyanta)	Ausztria, Csehország, Magyarország, Svédország	Horvátország, Ciprus, Finnország, Spanyolország	Belgium, Dánia, Franciaország, Norvégia
Heroin	Ausztria, Csehország, Magyarország, Svédország	Horvátország, Ciprus, Dánia, Luxemburg, Románia, Spanyolország	Franciaország, Norvégia
Kokain	Ausztria, Belgium, Csehország, Magyarország, Hollandia, Svédország	Horvátország, Ciprus, Dánia, Luxemburg, Lengyelország, Románia, Spanyolország	Franciaország
Amfetamin	Ausztria, Csehország, Magyarország, Hollandia, Románia, Svédország	Horvátország, Ciprus, Dánia, Finnország, Lengyelország	
MDMA	Ausztria, Csehország, Magyarország, Hollandia, Románia, Svédország	Horvátország, Ciprus, Finnország, Lengyelország	
Metamfetamin	Ausztria, Csehország, Magyarország, Svédország	Horvátország, Ciprus, Finnország, Lengyelország	

1. ábra Felhasználói vélemény a kábítószer árakról a COVID-19 pandémiás időszakban. Forrás: EMCDDA kérdőív, 2020. április 7-27. közötti időszakban

Egyes országokban átmenetileg hiány volt bizonyos kábítószerekből, ami ár növekedést eredményezett, illetve a felhasználók egy része inkább áttért más, elérhető kábítószerre. Az MDMA (ecstasy) iránti keresletre enyhe csökkenés tapasztalható, a szórakozó- és partihelyszínek bezárása és a fesztiválok lemondása miatt. Az amfetamin és az MDMA anyagok ára növekedett bizonyos országokban. A járvány alatt a szintetikus kábítószerek előállítására nem szünetelt, ezek között továbbra is élen jár Belgium és Hollandia.

Rajtaütések a COVID-19 időszak alatt

Egyes kábítószerek drágábbak lettek, ám összességében a csempészútvonalak zavartalanul működtek (index.hu). Jelentősebb nyomozhatósági rajtaütések ezen időszak alatt számos országban sikerrel zárultak. Ezek közül -a teljesség igénye nélkül említünk néhány – jelentős esetet. A spanyolországi Vigo kikötőben lefoglaltak 4 tonna kokain szállítmányt az MV Karar hajón, 2020 április 28-án. További rajtaütés során 1 tonna kokaint foglaltak le a Majic hajón, és letartóztatták a horvátországi csempészeket (guardiacivil.es). Augusztus 22-én a Kolumbiából Törökországba érkezett Frontier Falcon hajón 25 kiló kokaint foglaltak le a hatóságok (fleetmon.com).

Az Europol legfrissebb beszámolója szerint egy lengyel-spanyol kábítószerkereskedelmet működtető hálózatot derítettek fel 2020 novemberében. Három évig tartó nyomozás eredményeként, amelyben az Europol és az Eurojust támogatásával a Lengyel Rendőrség Központi Nyomozó Irodája (Centralne Biuro Śledcze Policji), a lengyel határőrség (Straż Graniczna), a spanyol nemzeti rendőrség (Policía Nacional) és a brit regionális szervezett bűnözés elleni egységek összefogásával egy összehangolt akció során elfogtak tizenhárom elkövetőt. A lengyel bűnözői csoport Krakó egyik sportklubjának footballhuligánjaiból szerveződött. A bűnözői hálózat nagy mennyiségű kábítószert, elsősorban hasist, marihuánát

és kokaint vásárolt, csempészett és értékesített. A banda együttműködött egy albán bűnözői csoporttal is. A csempészett kábítószer árukban vagy a járművekbe rejtették. Spanyolországból több országba, köztük Belgiumba, Németországba, Hollandiába, Lengyelországba és az Egyesült Királyságba szállították a csempészárut. A COVID-19 járványt is kihasználták: a nyomozók azt észlelték, hogy a bűnszervezet nagy mennyiségű egészségügyi eszközt szerzett be. A szervezet egyik vezetője egy raktárt bérelt, ahol nagy mennyiségű Kínából csempészett műtéti maszkokat, gyors tesztek elvégzésére alkalmas tesztek és tamponokat találtak, amelyeket PCR-vizsgálatokhoz használhattak. A rajtaütés során nagy mennyiségű kábítószer, köztük 4 kannabisz-ültetvényt (kb. 3000 tő növényt), 3,4 tonna kannabiszt, 1,4 tonna hasist, 280 kg marihuánát; különféle fegyvereket, beleértve a macsétákat, késeket, 6 lőfegyvert és 11 ellopott járművet; elektronikai eszközöket; több mint 3 millió euró értékű eszközöket, bankszámlákat és ingatlanokat foglaltak le.

Gyümölcsök közé rejtett 37 kg kokaint találtak májusban a rotterdami kikötőben, amit Limából Németországba szállítottak volna. Június 4-én a ugyanitt, 374 kilogrammnyi Ecuadorból csempészett kokaint foglaltak le. Magyarországra is küldtek volna 2000 kilogramm kokaint. Ezt a rakományt egy konténerben rejtve, banánok között találták meg a nyomozók az ecuadori Guayaquil városából Rotterdamba érkezett hajón. A rajtaütés 2020. június 7-én történt (nltimes.nl).

Növekszik a kereslet a heroin iránt, amelyet a lefoglalási számok alakulásán is nyomon lehet követni. „Az Unióban lefoglalt heroin mennyisége 2017 és 2018 között közel kétszeresére (5,2 tonnáról 9,7 tonnára) nőtt, és folyamatosan érkeznek bejelentések az Európai Unión belüli heroin-előállításról. Ez azt jelzi, éberebben kell figyelni annak jeleire, hogy nő a fogyasztók érdeklődése e kábítószer iránt. Az opioidhelyettesítő kezeléshez való hozzáférés egyes országokban továbbra is korlátozott” – olvasható az EMCDDA által kiadott 2020. évi európai Kábítószer-jelentéséből, a lisszaboni Kábítószerügyi Központ híreinek összegzéseként.

A hatóanyag tekintetében a hasis és a marihuána dupla annyi THC-t tartalmaz, mint egy évtizeddel ezelőtt. Ez hosszú távon azt eredményezheti, hogy a kannabisznak különböző típusai és formái fognak megjelenni a fogyasztói piacon, amelyek közül már most is ismeretes az ehető kannabisz-származékot tartalmazó termékek. Ezzel párhuzamosan a kontinensen belüli kábítószer-termelés növekszik és diverzifikálódik, helyi és globális szinten egyaránt. A nyomozhatóságok hagyományos és új típusú kábítószer-előállítására specializálódott laboratóriumokat derítenek fel és bővítik a tiltott vegyi anyagok listáját. Az MDMA- termékek és a szintetikus kábítószer termelésében szintlépés történik és még mindig magas hatóanyag tartalmú szerekhez lehet hozzájutni, ami fokozott odafigyelést igényel a hatóság részéről, a fogyasztókra nézve pedig magas egészségügyi kockázatot jelent. Az EMCDDA összefoglalója szerint „fellépésekre van szükség a szabadidős környezetben a kábítószer-használatból eredő ártalmak kezelésére irányulóan.”

Összefoglaló

Az elemzés során arra kerestük a választ, hogy a 2020-as évet meghatározó COVID-19-cel összefüggő pandémiás helyzet milyen hatással volt a kábítószerhasználókra és a kábítószer kereskedelmi hálózatokra. Fókuszba helyeztük európai droghelyzet alakulását, a kereslet-kínálat árszabályozását. Szemléltettük az egészségügyi kockázatokat is, amelyek a fogyasztókra leselkednek. Megállapítható, hogy a mentális megterhelést is jelentő járványügyi helyzet világszerte növelte a kábítószer használata iránti keresletet. Ez tetten érhető a nyomozhatóságok látványos rajtaütésein is. A drogpiacon megjelenő szerek növekvő tisztaságúak és ez komoly egészségügyi kockázatot rejt magában. A szenvedélybetegekkel foglalkozó szervezetek munkáját is korlátozta a személyes kontaktus szabályozása, így az online térbe helyezték át szolgáltatásaikat. Ez perifériára szorította a hátrányos helyzetű szerhasználókat, akik ezáltal kiszorultak az online, digitális ellátásból. Hosszútávon nem tudni milyen hatásai lesznek a járványnak, de az kirajzolódni látszik, hogy a szerhasználók jelentősen érintve vannak a járvány okozta kockázatok tekintetében.

Irodalomjegyzék

Asmundson, G.J.G., S. Taylor (2020) Coronaphobia: Fear and the 2019-nCoV outbreak. J. Anxiety Disord., 70

EMCDDA összeállítás a koronavírus járvány droghasználókat és kábítószerügyi szolgáltatókat érintő hatásairól

European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2020), EU Drug Markets: Impact of COVID-19, Publications Office of the European Union, Luxembourg. https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13097/EU-Drug-Markets_Covid19-impact_final.pdf Letöltés dátuma: 2020.10.28.

EU Drug Markets: Impact of COVID-19 (2020), European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

<https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/poland-and-spain-take-down-international-drug-trafficking-network-associated-krakow-football-hooligans>

Groshkova T, Stoian T, Cunningham A, Griffiths P, Singleton N, Sedefov R. (2020) Will the current COVID-19 pandemic impact on long-term cannabis buying practices? J Addict Med

Kábítószer és Kábítószerfüggőség Európai Megfigyelőközpontja, 2020. ÉVI EURÓPAI KÁBÍTÓSZER-JELENTÉS: FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

Kábítószer és Kábítószerfüggőség Európai Megfigyelőközpontja (2020), Európai kábítószer-jelentés, 2020: Kiemelt kérdések, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg. ISBN 978-92-9497-507-2, doi:10.2810/452221

LeNave N. (2020) Drug and Alcohol Use Increase During COVID-19. Survey Shows Drug and Alcohol Use on the Rise During COVID-19 Pandemic. <https://www.therecoveryvillage.com/drug-addiction/news/drug-alcohol-use-rising-during-covid/>

Madácsy J. (2020) Szenvedélybeteg-ellátás a Covid–19-járvány időszakában: Interjúk a pécsi Addiktológiai Ambulancia, az Alternatíva Ifjúsági Iroda és a Tér Közösségi Szolgálat munkatársaival. Szociális Szemle, 13. évfolyam, 1. szám, 49-59.

Palmer, F., Jaffray, M., Moffat, M. A., Matheson, C., McLernon, D. J., Coutts, A. and Haughney, J. (2012), 'Prevalence of common chronic respiratory diseases in drug misusers: a cohort study', Primary Care Respiratory Journal 21(4), pp. 377–83.

Sacerdote, P. (2006), 'Opioids and the immune system', Palliative Medicine 20 Suppl 1, pp. s9-15.

Szécsi J., Sik, D. (2016). Szerhasználat egy hátrányos helyzetű járás szegregátumaiban. Esély, 29(2), 115-131.

Schwartz, B. G., Rezkalla, S. and Kloner, R. A. (2010), 'Cardiovascular Effects of Cocaine', Circulation 122(24), pp. 2558–69.

Pattison, B., O'Brien, M. (2020), 'Coronavirus Ireland: dealers using food delivery services to transport drugs during COVID-19 lockdown', DublinLive, 30 April (<https://www.dublinlive.ie/news/dublin-news/coronavirus-ireland-dealers-using-food-18178405>).

Taylor S. (2019.) The psychology of pandemics: Preparing for the next global outbreak of infectious disease. Cambridge Scholars Publishing; Newcastle

Taylor S., Asmundson G.J.G. Guilford (2004) Treating health anxiety: A cognitive-behavioral approach, New York

Thylstrup, B., Clausen, T. and Hesse, M. (2015), 'Cardiovascular disease among people with drug use disorders', International Journal of Public Health 60(6), pp. 659–68.

Sun Y., Li Y, Bao Y, Meng S, Sun Y, Schumann G, et al.(2020) Brief Report: Increased Addictive Internet and Substance Use Behavior During the COVID-19 Pandemic in China. Am J Addict, 29(4):268–70

Roy, S. Tripathy, S.K. Kar, N. Sharma, S.K. Verma, V. Kaushal (2020) Study of knowledge, attitude, anxiety & perceived mental healthcare need in Indian population during COVID-19 pandemic. *Asian J. Psychiatr.*, 51, Article 102083

UNODC (2020) United Nations Office on Drugs and Crime. COVID-19 and the drug supply chain: from production and trafficking to use. Vienna, Austria: UNODC Research and Trend Analysis Branch, Vienna International Centre p. 1–37.

Zaami S, Marinelli E, Vari MR (2020) New Trends of Substance Abuse During COVID-19 Pandemic: An International Perspective. *Front. Psychiatry* 11:700. doi: 10.3389/fpsyt.2020.00700

Internetes hivatkozások

index.hu/kulfold/eurologus/2020/06/14/kabitoszer_europol_szervezett_bunozes_heroin_koin_kannabisz/

<https://nltimes.nl/2020/06/07/eu151-million-cocaine-found-banana-shipment-destined-hungary>

<https://www.europeandatajournalism.eu/hun/Hirek/Adat-hirek/Megmozgatta-a-jarvany-a-kabitoszerpiacot>

<https://www.ama-assn.org/system/files/2020-10/issue-brief-increases-in-opioid-related-overdose.pdf>

<https://www.ecdc.europa.eu/en/covid-19-pandemic>

<https://www.fleetmon.com/maritime-news/2020/30681/japanese-capesize-bulk-carrier-cocaine-bust-master/>